

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ДС/СС 05/4-02 бр. 1307/1-ХШ/2
25.09.2014. године

На основу члана 231. став 1. алинеја 17. и члана 278. Статута Факултета, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој XIV редовној седници, одржаној дана 25.09.2014. године, донело следећу

О Д Л У К У

Прихвата се Извештај комисије са оценом докторске дисертације: **КОГНИТИВНА ТЕОРИЈА АКЦИЈЕ РЕЈМОНА БУДОНА**, кандидата мр Сузана Игњатовић и одобрава усмена одбрана.

Универзитет је дао сагласност на предлог теме 01.03.2011. године.

Кандидат мр Сузана Игњатовић објавила је рад: **Актуелне промене у системима осигурања квалитета у образовним системима Европске уније**, Педагогија 14 (4), Београд 2009, 522-533.

Доставити:

1x Универзитету у Београду
1x Комисији
1x Стручном сараднику за
докторске дисертације
1x Шефу Одсека за правне послове
1x Архиви

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА

Проф. др Милош Арсенијевић

Факултет <u>Филозофски</u>	УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ Веће научних области друштвено-хуманистичких наука (Назив већа научних области коме се захтев упућује)
<u>04/1-2 бр.6/2571</u>	
(број захтева)	
<u>26.09.2014.</u>	
(датум)	

ЗАХТЕВ
за давање сагласности на реферат о урађеној докторској дисертацији

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата

Сузане (Драгољуб) Игњатовић
(име, име једног од родитеља и п

КАНДИДАТ Сузана (Драгољуб) Игњатовић
(име, име једног од родитеља и презиме)

пријавио је докторску дисертацију под насловом: _____

Когнитивна теорија акције Рејмона Будона

Универзитет је дана 1.03.2011. својим актом под бр 06-53/23 дао сагласност на предлог теме докторске дисертације која је гласила: _____

Когнитивна теорија акције Рејмона Будона

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата

Сузане (Драгољуб) Игњатовић
(име, име једног од родитеља и презиме)
образована је на седници одржаној 26.06.2014. одлуком факултета под бр 906/1-ХП/7 у саставу:

Име и презиме члана комисије	звање	научна област	установа у којој је запослен
1. др Ивана Спасић	редовни проф.	социологија	Филозофски ф.
2. др Сретен Вујовић	редовни проф.	исто	Филозофски ф.
3. др Александер Бауцал	ванредни проф.	психолог	Филозофски ф.
4. др Душан Павловић	ванредни проф.	политиколози ја	ФПН

Наставно-научно веће факултета прихватило је извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације на седници одржаној дана 25.09.2014.

Прилог: 1. Извештај комисије са предлогом 2. Акт Наставно-научног већа факултета о усвајању извештаја 3. Примедбе дате у току стављања извештаја на увид јавности, уколико је таквих примедби било.	ДЕКАН ФАКУЛТЕТА Проф. др Милош Арсенијевић
--	---

**Наставно-научном већу
Филозофског факултета Универзитета у Београду**

У својству чланова Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације кандидаткиње мр Сузана Игњатовић, под насловом „Когнитивна теорија акције Рејмона Будона“, изабране на XIII редовној седници Наставно-научног већа Филозофског факултета Универзитета у Београду од 26. јуна 2014. године, част нам је истом Већу, као и надлежним телима Универзитета у Београду, поднети следећи

Реферат о завршеној докторској дисертацији

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Мр Сузана Игњатовић рођена је у Београду 9. фебруара 1975. године. На Филозофском факултету у Београду завршила је 2002. године основне (просечна оцена 9,48), а 2009. магистарске студије социологије (просечна оцена 10), одбранивши магистарску тезу под насловом „Феномен популарности концепта социјалног капитала у академском пољу и практичној политици“. Између 2003. и 2005. године била је запослена у Министарству омладине и спорта као аналитичар за образовну политику, а од 2005. године ради као истраживач-сарадник у Институту друштвених наука у Београду. Тренутно је ангажована на пројекту „Друштвене трансформације у процесу европских интеграција – мултидисциплинарни приступ“, као руководилац потпројекта „Социокултурни аспекти европских интеграција“. Осим научноистраживачког рада, у којем се посебно интересује за области социолошке теорије, социологије сазнања, когнитивне социологије и социологије јавне политике, Сузана Игњатовић има широко искуство у примењеним пројектима, кроз активности као што су израда истраживачких студија, консултантски послови и учешће у припреми националних извештаја, у сферама образовања, родне равноправности, социјалне политике, омладине и заштите права мањина. Од пројеката у којима је учествовала могу се поменути следећи: „Грађанке и грађани Србије о родној равноправности“, „Универзитетско и неформално образовање новинара у Србији, „Старачка домаћинства и избегличке породице“, „Статус и улога омладине на прелазу векова“. Ауторка је монографије *Социјални капитал* и коауторка више зборника. Такође је објавила петнаестак научних радова у научним часописима, укључујући и оне високо позициониране на SSCI листи (*European Sociological Review*, *Ethnos*, *European Journal of Women's Studies*) и утицајне регионалне и домаће часописе (*ANNALES*, *Sociologija i prostor*, *Sociologija*, *Stanovništvo*). Član je IUAES-a (International Union of Anthropological and Ethnological Sciences).

Израда докторске дисертације на тему „Когнитивна теорија акције Рејмона Будона“ кандидаткињи је одобрена, након прибављања сагласности Универзитета, одлуком Наставно-научног већа Филозофског факултета донетом на XI редовној седници од 31.3.2011. године. Завршена дисертација има 259 страна, којима треба придодати пратеће техничке елементе (насловна страна на српском и енглеском, подаци о комисији, сажетак на српском и енглеском, садржај, биографија кандидаткиње, те неопходне ауторске изјаве). Основни текст, подељен на шест поглавља, запрема 239 страна, а остатак је попис коришћене литературе. Литература, која обухвата књиге и студије на енглеском, француском и српском језику, подељена је на библиографију радова Рејмона Будона (58 јединица) и осталу литературу (200 јединица).

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет ове дисертације јесте когнитивна теорија акције (КТА), теоријско-истраживачки модел који је понудио савремени француски социолог Рејмон Будон (1924-2013), као најоригиналнији, најсистематичнији и најдоследније развијени сегмент свог укупног социолошког опуса.

Примарни циљ дисертације јесте критички приказ и процена домета и ограничења КТА, у контексту савремене социолошке теорије, а нарочито тзв. „когнитивне револуције“ која се у њој одвија током последње две деценије. Тај општи циљ разложен је на неколико посебних, то јест: 1) приказати теоријске основе когнитивне теорије акције у односу на парадигматски и дисциплинарни контекст, указати на проблеме модела и ограничења у истраживању друштвених појава, упоредити ову теорију с другим теоријама друштвене акције; 2) представити и прокоментарисати најважније емпиријске примере за проверу теорије; 3) упоредити резултате примене теорије с истраживањима других, сродних дисциплина; 4) оценити значај теорије за Будонову социологију и савремену социологију уопште, укључујући и за сада нереализоване потенцијале које теорија носи.

Други циљ јесте да се Будово шире социолошко дело представи и приближи домаћој социолошкој средини, у којој је овај аутор готово непознат, те да се одреди његова позиција у савременој социологији.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

Ова дисертација полазила је од неколико хипотеза у вези са местом и значајем когнитивне теорије акције за савремену социологију. Према првој хипотези, у Будоновим радовима који настају током неколико деценија може се, упркос терминолошкој недоследности, идентификовати једно чврсто језгро теоријског опредељења, које почива на три основна постулата, а то су индивидуализам,

разумевање и рационалност. Друга хипотеза, тесно повезана с првом, постулира да се развој препознатог теоријског језгра до којег долази током времена састоји преваходно у дистанцирању од теорија рационалног избора, тог најближег теоријског сродника, и настојању да се уобличи једно отворено неинструментално поимање рационалности, дакле, обухватан модел који ће бити у стању да у базичну рационалност људског делања укључи и њене вредносне и здраворазумске подтипове. Трећа хипотеза тиче се односа Будонове замисли рационалности према социолошким класицима и тврди да је Будон, градећи своју теорију, понудио сопствену верзију „велике синтезе“ основних идеја класичних аутора који се иначе сматрају супротстављенима (Токвил, Вебер, Диркем). На крају, али најопштије говорећи, четврта хипотеза гласи је да је когнитивна теорија акције средишњи, најоригиналнији и најзначајнији Будонов допринос социологији, али да његове пуне потенцијале ни сам аутор није у потпуности доказао, будући да у подвргавању својих теоријских модела емпиријским проверама често није поклањао довољну пажњу систематичности и свеобухватности.

4. Кратак опис садржаја дисертације

У првом, уводном поглављу, кандидаткиња дефинише предмет и циљеве рада и у основним цртама одређује свој приступ теми. Когнитивна теорија акције Рејмона Будона изабрана је као предмет истраживања, најпре, због значаја ове теорије за социологију, при чему кандидаткиња излаже свој тезу да КТА представља најважнији Будонов допринос друштвеној науци, а потом и због запостављености Будона као аутора у домаћој социологији. Најављује се да ће приступ предмету истраживања бити комбинација монографског презентовања Будона као социолога и његовог рада у целини, с аналитичким фокусом на когнитивној теорији акције (приказ, критички осврт и оцена домета).

Друго поглавље је посвећено представљању Будоновог животописа и опуса. Међу најважнијим елементима Будонове личне и академске биографије, осим основних чињеница, разматрају се и чиниоци који су утицали на Будонов интелектуални развој, однос према савременицима, промене теоријских усмерења током деценија и специфични стил. Даје се преглед различитих периодизација Будоновог дела, уз одређене допуне за најновији период. У посебном делу поглавља кратко се приказује седам Будонових кључних радова, одабраних на основу значаја који су имали као прекретнице у Будоновом теоријском развоју или одреднице његове позиције у савременој социологији.

Треће поглавље представља централни део рада. Овде се разматрају основе и развој когнитивне теорије акције. Приказан је хронолошки развој КТА, термиолошке промене и постепена изградња модела, при чему се запажа да је Будон с временом померао фокус са одреднице „когнитивна теорија акције“ ка називу „општи модел рационалности“, чиме је желео да нагласи свеобухватност своје теорије. Као заокружен модел, КТА се ослања на три принципа: методолошки индивидуализам, разумевање и

рационалност. У дисертацији се сваки од тих принципа засебно анализира: методолошки индивидуализам као парадигма којој припада КТА, концепт разумевања у свом односу према Дилтајевом и Веберовом значењу тог појма, док је најважнијем појму КТА, когнитивној рационалности, посвећена посебна пажња. Најпре се дефинише његов однос према другим типовима рационалности, првенствено према инструменталној рационалности (у форми коју заступа савремена теорија рационалног избора), али и другим типовима на које се Будон ослањао у развоју своје теорије (нпр. Сајмонова „задовољавајућа рационалност“). Будоново схватање когнитивне рационалности полази од актера који гради теорију на основу „добрих“ и „јаких“ разлога. Кандидаткиња преиспитује Будоново схватање ових термина као оперативних појмова који одређују уверења актера и дефинишу акцију. Посебно место се придаје „аксиолошкој рационалности“, као подврсти когнитивне, коју Будон примењује у објашњењу нормативних уверења, настојећи да покаже когнитивну основу свих типова делања. Подробно се анализирају још неки важни аспекти КТА, као што су однос актера и акције, или значај „уверења“ као имплицитног језгра когнитивне рационалности.

Четврто поглавље бави се применом КТА на одређене области друштвене стварности. Одабрани су најважнији примери које Будон разматра, из когнитивне социологије, социологије (научног) сазнања, социологије јавне политике и социологије религије. Посебно се анализира пример магијских веровања, као кључан за објашњење КТА. Такође, у овом поглављу кандидаткиња идентификује и коментарише везе Будонове теорије са другим дисциплинама, пре свега когнитивном психологијом и антропологијом.

У петом поглављу објашњава се теоријска позадина КТА и њене методолошке импликације. Анализира се Будоново становиште у односу на неке сродне теоријске правце, али и виђење Будонове теорије из перспективе других релевантних аутора. Разматрају се класици социологије (највише Вебер, Диркем, Токвил), методолошки индивидуализам, теорија рационалног избора, теорије друштвене акције, аналитичка социологија, когнитивистички и интерпретативни правци. Кандидаткиња уочава разлику између праваца које Будон издваја као релевантне за сопствену позицију (социолошки класици и теорија рационалног избора) и становишта према којима се Будон није тако јасно одредио, али с којима он дели неке принципе и теоријска решења (на пример, аналитичка социологија и интерпретативни правци). Посебно се анализирају могуће релације Будона са савременом когнитивном социологијом.

Шесто, закључно поглавље се фокусира на домете КТА, и то кроз две тематске целине: најважније наслеђе КТА и Будоново место у социологији. Најпре се приказују најважније тачке и правци критике КТА, али и један покушај примене Будоновог приступа (Обершалова примена). Затим се разматра Будоново место у социолошкој науци, имајући у виду савремена теоријска кретања, као и Будоново схватање кризе социологије и могућих путева њеног ублажавања. На крају кандидаткиња нуди синтезу налаза свог истраживања, излажући систематску процену наслеђа КТА и њеног значаја за социолошку теорију, као и могуће правце будућих истраживања на трагу овог теоријског модела.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Докторска дисертација Сузанае Игњатовић свестрано и критички приказује најзначајнији сегмент социолошког опуса једног од великих социолога 20. века који је, упркос свом значају, у нашој друштвеној науци остао веома мало познат. Чак и интернационално, целовите студије о дOMETИМА Будоновог наслеђа још увек су малобројне, те у том смислу кандидаткиња није имала на кога да се угледа у свом постављеном аналитичком циљу, већ је великим делом морала самостално да крчи пут. Она наведену празнину попуњава веома добро и овом дисертацијом значајно доприноси отварању домаће социолошке сцене за нове интерпретације Будоновог дела у будућности.

При изради дисертације консултована је веома широка литература, тачније, с поуздањем се може рећи, практично сви наслови који су били непосредно релевантни за процену КТА као аспекта Будонове теорије, у оквиру свог интелектуалног контекста, то јест, у односу на сродне и нешто мање сродне правце. Кандидаткиња скрупулозно проверава фактографске податке, документује унутрашњи развој теорије, с пажњом интерпретира често нестабилан однос између језичке форме и дубинског садржаја Будонових радова из различитих професионалних фаза, детаљно разматра различите могуће интерпретације пре него што се за неку одлучи и не брза са закључцима. Но, најважније је нагласити да Сузана Игњатовић успева да постигне дубоко разумевање Будоновог дела без догматског прихватања свега што анализирани аутор каже, већ, напротив, задржавајући јасан критички став и не устежући се од изрицања оштрих критика тамо где се то показује као неопходно, и то увек уз чврсту аргументацију. Кандидаткиња показује умешност у комбиновању унутрашњег читања самог Будоновог опуса и секундарне интерпретације различитих читања из пера других аутора, као што постиже и добру равнотежу између упућености у корпус постојеће литературе на ову тему и сопственог самосталног суда.

Сматрамо да ће ова дисертација, за коју се надамо да ће бити и објављена у форми монографије, бити од великог значаја за домаћу друштвенонаучну средину и да ће представљати корисно штиво за шири круг читалаца, у првом реду социологе, како студенте тако и академске раднике, али и посленике блиских дисциплина – политикологије, политичке теорије, психологије, антропологије и других.

6. Закључак

На основу свега реченог, Комисија закључује да је дисертација мр Сузана Игњатовић оригинално и самостално израђено научно дело које ће дати вредан допринос научној мисли из области социологије и сродних дисциплина. Дисертација испуњава све формалне, садржинске и квалитативне услове постављене нормативним актима и академским обичајима Филозофског факултета и Универзитета у Београду, а кандидаткиња је показала своју пуну научну зрелост и квалификованост за научни рад. Стога Комисија даје позитивну оцену докторске дисертације мр **Сузана Игњатовић** под насловом „**Когнитивна теорија акције Рејмона Будона**“ и предлаже Наставно-научном већу да одобри њену усмену одбрану.

У Београду, 04.07.2014.

Чланови Комисије:

др Ивана Спасић, редовни професор (ментор)
Универзитет у Београду – Филозофски факултет

др Сретен Вујовић, редовни професор
Универзитет у Београду – Филозофски факултет

др Александар Бауцал, ванредни професор
Универзитет у Београду – Филозофски факултет

др Душан Павловић, ванредни професор
Универзитет у Београду – Факултет политичких
наука